

Sygn. akt IV CZ 49/19

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

w sprawie ze skargi uczestnika postępowania P. M.
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem
Sądu Okręgowego w O.
z dnia 24 kwietnia 2014 r., sygn. akt IX Ca (...)
w sprawie z wniosku Powiatu S.
przy uczestnictwie P. M., K. T. i B. D.
o rozgraniczenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 lipca 2019 r.,
zażalenia uczestnika postępowania P. M.
na postanowienie Sądu Okręgowego w O.
z dnia 26 marca 2019 r., sygn. akt IX Ca (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Uczestnik P. M. wniósł skargę o wznowienie postępowania w sprawie z wniosku Powiatu S. z udziałem K. T. i B. D. o rozgraniczenie, zakończonej prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w O. z dnia 24 kwietnia 2014 r., oddalającym jego apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 9 października 2013 r. Jako podstawę wznowienia powołał art. 403 § 2 k.p.c.

argumentując, że powziął wiedzę o nowych dokumentach załączonych do skargi mających znaczenie dla sprawy, które nie były uwzględnione w prawomocnie zakończonym postępowaniu.

Postanowieniem z dnia 26 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w O. odrzucił skargę uznając, że nie została oparta na ustawowej podstawie. Wskazał, że wnioscowane przez skarżącego dowody były ujawnialne i jako takie mogły być przez niego powołane w prawomocnie zakończonym postępowaniu. Skoro dokumenty te skarżący uzyskał w Starostwie Powiatowym w S. po prawomocnym zakończeniu postępowania, to przy zachowaniu należytej staranności mógł je pozyskać w toku postępowania, którego wznowienia się domaga.

W zażaleniu na to postanowienie, uczestnik zarzucił naruszenie: art. 410 § 1 zdanie 1 k.p.c. przez uznanie, że wniesiona przez niego skarga jest niedopuszczalna i nieoparta na ustawowej podstawie, podczas gdy podstawą jej złożenia było wykrycie dowodów wcześniej nieznanymi, a dla uczestnika niedostępnymi i nieujawnialnymi oraz przez przyjęcie, że nie budzi wątpliwości nie oparcie skargi na ustawowej podstawie wznowienia, art. 403 § 2 k.p.c. przez uznanie, że mógł we wcześniejszym postępowaniu powołać dowody ujawnione później, podczas gdy były one nieznanymi i niedostępne dla niego, jak też dla orzekającego w sprawie Sądu i biegłego i nie stanowiły materiału dowodowego w sprawie, art. 410 § 2 k.p.c. przez niezażądanie od skarżącego uprawdopodobnienia okoliczności stwierdzających dopuszczalność wznowienia, a także art. 233 § 1 w zw. z art. 406 k.p.c. przez niewłaściwą ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i uznanie, że to pełnomocnik skarżącego wykrył nowe środki dowodowe nieznanymi wcześniej skarżącemu, podczas gdy dokumenty te odnalazł sam skarżący w dokumentacji dotyczącej jego nieruchomości po czynnościach podjętych w 2017 r. przez Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego Województwa (...).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Institucja wznowienia postępowania opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o presumpcję wadliwego procesu i zastąpienie zapadłego orzeczenia nowym rozstrzygnięciem. Nadzwyczajny charakter tego środka zaskarżenia, powoduje, że przywrócenie stanu sprzed zamknięcia ulegającemu

wznowieniu postępowania sądowego może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2014 r., III CZ 55/14, nie publ.).

Art. 410 § 1 k.p.c. zawiera nakaz odrzucenia skargi o wznowienie postępowania wniesionej po upływie przepisanego terminu, niedopuszczalnej lub nieopartej na ustawowej podstawie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, które należy podzielić, że skarga o wznowienie postępowania nie opiera się na ustawowej podstawie nie tylko wtedy, gdy podana w skardze podstawa nie odpowiada wzorcowi którejkolwiek z podstaw wskazanych w art. 401, 401¹ lub 403 k.p.c., lecz także wtedy, gdy podstawa ta odpowiada wprawdzie formalnie takiemu wzorcowi, ale już z twierdzeń skargi wynika, że podstawa ta nie zachodzi (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2007 r., III CSK 56/07, nie publ. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., IV CZ 22/07, nie publ., z dnia 13 lutego 2009 r., II CZ 97/08, nie publ., z dnia 19 marca 2009 r., III CZ 12/09, nie publ., z dnia 12 marca 2010 r., III CZ 6/10, nie publ., i z dnia 17 czerwca 2010 r., III CZ 18/10, nie publ.).

Rację ma skarżący, że odrzucenie skargi o wznowienie postępowania bez wzywania autora skargi do uprawdopodobnienia okoliczności stwierdzających dopuszczalność wznowienia (art. 410 § 2 k.p.c.) możliwe jest jedynie, gdy nie oparcie skargi na ustawowej podstawie nie budzi żadnych wątpliwości (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2009 r., I CZ 4/09, nie publ. i z dnia 18 stycznia 2012 r., II CZ 146/11, nie publ.). W rozpoznawanym przypadku wątpliwości takie jednak nie zachodziły, a Sąd Okręgowy bez potrzeby uruchamiania postępowania na podstawie art. 410 § 2 k.p.c. był władny ocenić brak oparcia skargi na ustawowej podstawie.

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. podstawą wznowienia postępowania jest późniejsze wykrycie takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Wskazuje się, że możliwość skutecznego powołania się na przyczynę restytucyjną, uzależniona jest od zaistnienia łącznie trzech przesłanek: wykrycia po uprawomocnieniu się orzeczenia nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku

postępowania, ale nie zostały w nim powołane, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CZ 35/17, nie publ. i z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, nie publ.). Żadna z tych okoliczności nie zaistniała w rozpoznawanej sprawie.

Wykrycie okoliczności faktycznych lub dowodów w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. dotyczy faktów i środków dowodowych, które poza przesłanką ich nieujawnienia w prawomocnie zakończonym postępowaniu powinny być dla strony skarżącej „nieujawnialne”. Przepis ten obejmuje fakty nieujawnialne albo stronie nieznanne i dla niej niedostępne. Fakty natomiast „ujawnialne” czyli te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich, nie są objęte hipotezą tego przepisu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., III CZP 134/04, nie publ. i z dnia 29 marca 2007 r., II UZ 3/07, OSNP 2008, nr 11-12, poz. 178). Niemożność skorzystania z okoliczności faktycznych czy środków dowodowych powinna być wykazana. Niewiedza strony o nich musi wynikać z przyczyn obiektywnych, a nie z zaniechania strony postępowania czy jej pełnomocnika (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, nie publ.). W konsekwencji nie mogą być uwzględnione okoliczności wynikające już z materiału postępowania, jeżeli zostały one pominięte przez stronę na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia lub błędnej oceny potrzeby ich powołania (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 r., III CZ 52/09, nie publ. i z dnia 16 stycznia 2013 r., II CZ 155/12, nie publ.)

Przedłożone przez skarżącego do skargi o wznowienie postępowania dowody, tj. orzeczenie Starostwa Powiatowego w N. o określeniu granic i ustaleniu ceny gospodarstw nadanych z nieruchomości położonych we wsi B. (k.10), decyzja z dnia 17 listopada 1961 r. o uchyleniu orzeczenia o wykonaniu aktu nadania (k. 11), odbitka z mapy ewidencyjnej (k. 20), szkic podziału (k. 21), protokół okazania na gruncie projektu parcelacyjnego z dnia 7 grudnia 1947 r. (k. 12) zostały powołane w postępowaniu prawomocnie zakończonym i znajdują się odpowiednio na kartach akt I A Ca (...) Sądu Okręgowego w O. (k. 538, 317, 94, 25, 31-32, 98, 533). Szkic sytuacyjny przebiegu granicy między działkami 17 i 19 (k. 15) stanowi

natomiast załącznik nr 1 do opinii biegłego A. L., sporządzonej w sprawie, której dotyczy skarga o wznowienie (k. 94).

W odniesieniu zaś do pozostałych dowodów, to stanowią one elementy dokumentacji wytworzonej w toku poszczególnych postępowań rozgraniczeniowych (1968 r., 1979 r.) lub regulacji gruntów wsi B. (1962 r., 1947 r.) Uczestnik przyczyn nieskorzystania z tych dowodów upatrywał w fakcie, że w październiku 2018 r. po raz kolejny dokonał wglądu do dokumentów źródłowych dotyczących nieruchomości i dopiero wówczas odkrył istnienie dokumentów, które nie zostały uwzględnione w toku prawomocnie zakończonego postępowania. Do zażalenia została dołączona kopia pisma z dnia 3 marca 2017 r., z którego wynika, że Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego Województwa (...) zwrócił się do Starosty S. o ustalenie czy decyzje orzekające o granicach gospodarstwa J. O. znajdują się w zasobach podległych Starości innych niż Ośrodek Geodezyjny i Kartograficzny w S., a w przypadku ich odszukania o przekazanie do Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego kopii tych decyzji wraz z załącznikami graficznymi.

Jednak wszystkie decyzje (orzeczenia) ustalające przebieg granic między działkami 17 i 19 zostały ujawnione w postępowaniu rozgraniczeniowym. Skoro skarżący kilka lat po prawomocnym zakończeniu sprawy mógł zapoznać się z dokumentacją źródłową, nic nie stało na przeszkodzie by uczynić to w toku sprawy i sformułować stosowne wnioski dowodowe dotyczące przebiegu granicy. Jeżeli tego nie uczynił, to wykrycie tych okoliczności po prawomocnym zakończeniu postępowania nie wynika z przyczyn od niego niezależnych, a jest wynikiem braku należytej staranności w przygotowaniu i prowadzeniu postępowania. Skarga oparta na przyczynach restytucyjnych nie ma służyć naprawianiu błędów uczestników popełnionych przez nich przy przygotowaniu lub prowadzeniu prawomocnie zakończonego postępowania, lecz stworzyć im tylko możliwość skorzystania z takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, których powołanie w tym postępowaniu nie było możliwe (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1967r., I PZ 20/67, OSNCP 1967, nr 11, poz. 209, z dnia 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNCP 1969, nr 2, poz. 36, z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 601/09, nie publ., i z dnia 22 października 2011 r., I CZ 115/11, nie publ.).

Ponadto, nie sposób przyjąć, by dokumenty załączone do skargi o wznowienie zostały wykryte po prawomocnym zakończeniu postępowania na skutek interwencji skarżącego i wówczas dopiero złożone do zbioru dokumentów dotyczących nieruchomości, skoro większość z nich znajduje się w aktach prawomocnie zakończonej sprawy. Teza jakoby w toku postępowania rozgraniczeniowego nie była znana okoliczność, że orzeczenie z dnia 18 grudnia 1947 r. o wykonaniu aktu nadania dla J. O. zostało uchylone, a skarżący powziął o tym wiedzę w październiku 2018 r. pozostaje w oczywistej sprzeczności z dokumentacją znajdującą się w aktach prawomocnie zakończonej sprawy (k. 528, 538). Sądom obu instancji znany był również fakt, że istnieją dokumenty w zasobie Starostwa Powiatowego w S. z postępowań regulacyjnych, w tym regulacji wsi B. z 1947 r. (k. 216, 245, 296-299) i poprzednio przeprowadzonych postępowań rozgraniczeniowych.

Jako wykrycie nowych okoliczności nie może być również traktowane ustalenie przez pełnomocnika skarżącego, że powierzchnie nieruchomości podlegające rozgraniczeniu są niezgodne z zapisami w ich księgach wieczystych, mogło to być bowiem podnoszone w toku prawomocnie zakończonej sprawy. Powołane przez skarżącego dowody oraz wynikające z nich okoliczności faktyczne były więc albo jawne albo ujawnialne i uczestnik mógł je przedstawić w prawomocnie zakończonym postępowaniu lub sformułować wniosek dowodowy o przeprowadzenie przez Sąd dowodu z wszystkich dokumentów, którymi dysponowało Starostwo.

Analiza skargi o wznowienie postępowania oraz zarzuty zażalenia i towarzysząca im motywacja wskazują, że skarżący błędnie postrzega skargę o wznowienie postępowania, traktując ją jako substytut apelacji. Zmierza bowiem do wykazywania, że Sądy i biegli błędnie zinterpretowali zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dotyczący ustalenia punktów granicznych między działkami 17 i 19.

W tym kontekście uczestnik nie uwzględnia, że granica była już częściowo ustalona prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 20 grudnia 1979 r. wydanym w sprawie I Ns (...) (k. 42), nie mogła zatem podlegać na tym odcinku kolejnej weryfikacji. Ponadto, na przebieg granicy miało wpływ nie

wykazanie przez skarżącego w toku postępowania, którego dotyczy skarga, zarzutu zasiedzenia przygranicznego pasa gruntu oraz przyjęcie przez Sądy obu instancji, że od strony drogi do budynku mieszkalnego doszło do zasiedzenia na rzecz K. T. przygranicznego pasa gruntu (k. 495, 560).

Katalog podstaw wznowienia postępowania jest zamknięty. W konsekwencji nie można opierać skargi o wznowienie postępowania na tym, że prawomocne orzeczenie narusza prawo materialne lub opiera się na błędnej ocenie zgromadzonego w sprawie postępowania dowodowego (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2007 r., V CZ 25/07, nie publ. i z dnia 30 maja 2014 r., III CZ 17/14, nie publ.). Bez związku z ustawowymi podstawami wznowienia pozostaje zatem argumentacja skarżącego, wywodzącego, że stanowisko Sądów obu instancji w prawomocnie zakończonej sprawie było błędne.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.